

Dokładnie 101 lat temu Lubawa powróciła do Macierzy [ZOBACZ NIEZWYKŁE ARCHIWALNE ZDJĘCIA]

data aktualizacji: 2021.01.19

KARTKA Z KALENDARZA. Dzisiaj mija dokładnie 101 lat od powrotu Lubawy do Macierzy.

Przypadającą dziś, 19 stycznia 2021r. rocznicę przypomniał Burmistrz Lubawy Maciej Radtke.

19 stycznia 1920 roku Lubawa powróciła do Macierzy. Od tego doniosłego wydarzenia właśnie mija 101 lat.

- Tego dnia około godziny 10:00 niemieccy żołnierze opuścili lokalne koszary, a 5 godzin później do miasta wkroczył pluton ułanów polskich dowodzony przez podporucznika Ptaszka. Na Rynek dotarł 42. batalion 47. pułku piechoty w błękitnych mundurach armii

gen. Józefa Hallera - przypomniał Burmistrz Lubawy Maciej Radtke. - **Te wydarzenia były konsekwencją podpisanego rok wcześniej traktatu wersalskiego, który ustanawiał nowy ład polityczny w Europie. Traktat przyznawał Pomorze wraz z Lubawą Polsce, dlatego w październiku 1919 r. gen. Haller objął dowództwo nad Frontem Pomorskim, który miał pokojowo i zgodnie z treścią traktatu przejąć wyznaczone ziemie. Żołnierzy powitał pierwszy polski burmistrz Stanisław Wolski.**

Rys historyczny można znaleźć także wśród materiałów Towarzystwa Miłośników Ziemi Lubawskiej.

Ziemia Lubawska stała się częścią państwa polskiego w styczniu 1920 roku. Najpierw 17 I 1920 niemiecki burmistrz Lubawy przekazał władzę polskiemu burmistrzowi Stanisławowi Wolskiemu. 19 I 1920 wojska niemieckie opuściły Lubawę i Nowe Miasto, kierując się do Iławy. Z Lidzbarka wojska niemieckie wyszły 18 I 1920 na Dąbrówno. Uroczystości powitalne wkraczających wojsk polskich na Ziemię Lubawską: panowała ogólna radość, odbywały się manifestacje religijno-patriotyczne, śpiewano pieśni "Boże coś Polskę, Jeszcze Polska nie zginęła". Kształtował się powiat lubawski o pow. 900 km² z ok. 55 tys. ludności. Powiat ten graniczył z powiatem działdowskim, brodnickim i grudziądzkim oraz z Prusami Wschodnimi na długości 100 km. W tej fazie kształtowania się granic ziemi lubawskiej poza powiatem pozostał Lidzbark i okolice, które stanowiły część powiatu brodnickiego.

Lata 1919 i 1920 to wojna polsko - bolszewicka. W odpowiedzi na odezwę Naczelnego Wodza Józefa Piłsudskiego z dn. 3 lipca 1920r. powstały w całej Polsce

biura werbunkowe. Naszych ochotników kierowano na przeszkolenie do Starogardu Gdańskiego. W wojnie nie wzięli udziału, gdyż sukces 15 sierpnia 1920r. w bitwie warszawskiej tego od nich już nie wymagał, a sama lista zgłoszeń świadczy o wielkim patriotyzmie lubawian, jak również mieszkańców ziemi rumiańskiej. Najwięcej ochotników pochodziło z Rumiana - 11 i Dębienia - 6, ale zgłaszała się także młodzież z Rybna - 2, Naguszewa, Jeglii, Truszczyn i Hartowca. Walczyć chcieli również ochotnicy urodzeni na ziemi rumiańskiej, a mieszkający poza tymi terenami, m.in. z Gdańska. Ogółem z powiatu lubawskiego zgłosiło się do biur werbunkowych około 230 ochotników.

W czasie trwającej wojny z bolszewikami wsie mazurskie graniczące z ziemią lubawską szykowały się do plebiscytu. Jednym z agitatorów polskości na tych terenach był Bolesław Rozentalski ur. w Groszkach w 1897r., inwalida I wojny światowej. 25 I 1919 r. jako ochotnik wstąpił do Straży Ludowej w Rumianie. Był wyznaczony do przygotowania zbrojnego powstania przeciwko Niemcom. W lipcu 1920 roku w Groszkach wziął udział w plebiscycie. W agitacji propolskiej wzięli udział również sołtys Groszek Krajewski i Kłosowski. W działalność plebiscytową na Warmii, Mazurach zaangażowany był również urodzony w Dortmundzie, a od 1904 roku zamieszkały w Rumianie Franciszek Łukwiński. Wielką rolę w okresie przedplebiscytowym na ziemi rumiańskiej odgrywał ksiądz prałat dr Franciszek Liss, proboszcz rumiańskiej parafii. Aktywne były również rodziny ziemiańskie Ostrowskich i Rucińskich. Głosowanie odbyło się w nieistniejącym już budynku, który stał na posesji obecnego właściciela p. Jankowskiego. Niemcy przeznaczili kolosalne sumy dla odniesienia zwycięstwa na Warmii i Mazurach. Ściągnęli ponad 100 tys. ludzi mających rzekome więzi z terenami

Warmii i Mazur. Rząd Polski zaangażowany w wojnę z Rosją Sowiecką nie udzielał dostatecznej pomocy terenom plebiscytowym. Pomimo trudnej sytuacji Polacy liczyli na sukces. Sondáže mówiły o ponad 80 % poparciu dla Polski. Plebiscyt miał miejsce 11 lipca 1920r. Zastanawia przykład wiecu w Dąbrównie, który odbył się miesiąc przed plebiscytem, w którym brało udział około 3 tys. ludzi, a w głosowaniu na 1256 głosujących, za Polską głosowało jedynie 49 osób. W pobliskich miejscowościach: w Lewałdzie, na 400 głosujących za Polską zagłosowało 149, w Małym Lewałdzie na 162 - 47 za Polską, w Elgnowie na 540 - za Polską 139. W miastach Prus Wschodnich w Ostródzie 8696 osób - za Polską było 11, a w Iławie 5% odpowiedziało się za Polską. Były miejscowości, w których ani jeden głos nie padł na Polskę, a były i takie jak w Wólce Klonowskiej, gdzie na 28 głosujących 26 opowiedziało się za Polską. Nie została ona nam przyznana, gdyż stanowiła enklawę na terenie Prus Wschodnich. W rezultacie plebiscytu na Warmii i Mazurach do Polski przyłączono wsie Napromek, Lubstynek i Groszki. W Groszkach tylko 5 osób było przeciwnych przyłączeniu do Polski na 75 głosujących. 69 było za Polską, a 1 głos był nieważny. Decyzje dotyczące tych miejscowości zapadły na konferencjach ambasadorów w Paryżu 15 sierpnia 1920 roku. Wyznaczono wówczas granice polsko-niemieckie (art. 28) oraz uznano suwerenność Polski nad częścią terytoriów, które przestają należeć do Niemiec (art. 95). W pracach alianckiej komisji rozjemczej oraz w wytyczeniu granicy polsko-niemieckiej na odcinku Szczepankowo - Rumian - Uzdowo brał udział Władysław Ruciński. Był on od pierwszych dni odrodzonej Polski mianowanym wójtem polskim w Rumianie. Jesienią 1920 roku w "Dworku Polskim", tak mówiono na dom rodzinny Rucińskich w Rumianie, gościła Międzynarodowa Komisja Delimitacyjna.

31 października odbyło się tu uroczyste pożegnanie członków komisji, włoskiego generała, oficerów francuskich, polskich i niemieckich. Straciliśmy wolność po I rozbiórce w 1772 roku, odzyskaliśmy ją faktycznie dopiero w roku 1920.

Źródło: Maciej Radtke oraz Towarzystwo Miłośników Ziemi Lubawskiej za Jerzym Marianem Anczykowskim.

Zdjęcia: Burmistrz Lubawy/FB.

Uroczystości powitalne wkraczających wojsk polskich na Ziemię Lubawską: panowała ogólna radość, odbywały się manifestacje religijno-patriotyczne, śpiewano pieśni "Boże coś Polskę", "Jeszcze Polska nie zginęła".

Źródło:

<https://www.infolawa.pl/aktualnosci/item/63351-dokladnie-101-lat-temu-lubawa-powrocila-do-macierzy-zobacz-niezwykle-archiwalne-zdjecia>